

B-architecten

TEKST: JOHAN LAMBRECHTS
FOTO'S: © B-ARCHITECTEN, LUCID B ARCHITECTEN, CLAAR, ILSE LIEKENS, OLMO PEETERS

streeft veranderingsgericht naar compacte, duurzame schoolgebouwen

B-architecten ontwierp een brede waaier aan schoolprojecten in renovatie en nieuwbouw, van kleuter- tot hoger onderwijs en in alle onderwijsnetten. "Veranderingsgericht en duurzaam bouwen vinden we essentieel", stelt algemeen coördinator Sven Grooten, wiens bureau met de vrije basisschool Zonnekind in Kalmthout één van de eerste Vlaamse passiefscholen realiseerde.

B-architecten verving de containerklasjes van GO! basisschool De Weg-Wijzer in Evere door een heel lange nieuwbouw zonder binnengangen. (© B-architecten)

B-architecten werd in 1997 opgericht door Sven Grooten, Evert Crols en Dirk Engelen na hun intensieve opleiding aan het Amsterdamse Berlage-instituut. "We wonnen als onbekend architectenbureau de wedstrijd voor de eerste renovatiefase van de Brusselse Beursschouwburg toen in 1999 de door ons ontworpen concept store van Walter Van Beirendonck in Antwerpen opende. Dat blies een frisse wind door het architectuurlandschap", herinnert Sven Grooten zich.

Ze stonden erop dat hun bureau niet hun naam droeg. "We geloven niet dat één ego-architect alles doet; je gaat steeds allianties aan met collega's en iedereen heeft zijn rol in het bouwproces. Daarnaast stellen we alles in vraag en zijn we creatief vanuit een alternatieve insteek; ook Rocco Granata's "Marina" stond op een B-kant. We deponeerden zelfs de 'B' op auto's die lonkt naar het logo van de Buurtspoorwegen, waardoor het leek alsof we al lang bestonden. Al onze zowat 65 medewerkers, van wie zeven administratieve krachten en de rest ontwerpers,

zijn B-architecten. We zijn gevestigd in de Borgerhoutsestraat in Antwerpen en in de Jean de Bolognelaan in Laken", meldt de algemeen coördinator.

Hij noemt B-architecten de Woestijnvis van de architectuur. "Onze talrijke projecten voor zowel de overheid als projectontwikkelaars zien er telkens heel anders uit; we zijn immers niet geïnteresseerd in een eigen stijl en onze methode is onze signatuur. We zijn ontwerpers van deurklink tot stadswijk en willen wegen op het beleid. Ik zetel in verschillende kwaliteitskamers

omdat ik onze expertise wil inzetten voor overheden, neem deel aan debatten en geef geregeld op de radio duiding over architectuur. We zijn ook één van de geëngageerde oprichters van Belgian Architects Declare Climate & Biodiversity Emergency. In tegenstelling tot taal, geschiedenis, aardrijkskunde en wetenschappen komen architectuur, stedenbouw, woonvormen en mobiliteit helaas bijna niet aan bod in ons onderwijs, terwijl we toch onze ruimtelijke omgeving en publieke ruimte met elkaar delen. Daarom vragen we aan de Vlaamse overheid om een inleiding in de architectuur en de stedenbouw te laten voorzien in de eindtermen”, stelt hij.

In 2017 transformeerde B-architecten, dat jaarlijks ongeveer € 4 miljoen omzet, in de huidige zelfsturende organisatie. “We vervelden van een klassieke hiërarchische structuur waarin de aandeelhouders beslisten naar een horizontale, zelfsturende organisatie met grote autonomie en

betrokkenheid van de medewerkers. De aandeelhouders beslissen alleen nog over de visie en missie: streven naar een duurzame leefomgeving. Daardoor bouwen we geen huizen meer op het platteland en willen we meewerken aan de bouwshift vertrekkend van wat bestaat. De projectleiders en teamleiders selecteren de wedstrijden waaraan we deelnemen, zijn verantwoordelijk voor de planning van de projecten en moeten financiële doelen halen per medewerker. Ze mogen kiezen hoe, maar het moet wel duurzaam zijn. Onze slaagkans bij wedstrijden bedraagt liefst 30 tot 40%. Tweemaal per week stellen ontwerpers in de reflectiekamer hun ontwerp voor aan een comité van drie ervaren architecten, waarbij kritische vragen worden gesteld om het te verbeteren; pas als de reflectiekamer zegt dat het goed is, mag het naar de klant. In de technische kamer gebeurt een tweede, technische lezing. Hierbij je ego opzijzetten vergt nederigheid, maar dat zit in ons DNA: we zijn alleen

geïnteresseerd in het project en trachten elkaar te overtuigen wat goed en minder goed is op zoek naar het beste. Daarnaast doen we aan onderzoek. En onze baseline is “Begeester!”: elke eerste donderdagmiddag van de maand laten we ons inspireren door een interne of externe spreker over hun job, passie of project”, verkapt de algemeen coördinator.

In 2008 verrees met B-bis een tweede poot waarin alle kleinschalige architectuurprojecten werden ondergebracht. “De vraag hiernaar is groot en ze vergen een andere aanpak en relatie met de klant, een korter tijdsverloop en andere aanpak. We verwelkomden ook interieurarchitect Sebastiaan Leroy bij B-bis als vierde vennoot. Zeven vormgevers werken er aan particuliere opdrachten; ze hebben ervaring met woningen, kantoor- en winkelinrichting, tentoonstellingen, scenografieën en meubels en kennen de beste uitvoerders. Eén architect werkt er voor één klant, terwijl onze andere vier teams

De kleuterschool van de vrije basisschool Zonnekind in Kalmthout telt twee niveaus en zet sterk in op compactheid, isolatie, maximale zonnewinst en zonnewering. (© Ilse Liekens)

altijd met een tiental architecten in teamverband werken aan tien tot 15 veel grotere projecten. Sinds december 2020 vormt B-city de derde, stedenbouwkundige poot. B-architecten, B-bis en B-city zijn drie afzonderlijke bedrijven met eigen logica's, snelheden en expertises die echter wel achtereenvolgend in één project aan bod kunnen komen. Zo deed B-architecten eerst de verbouwing van de Brusselse belevingsbibliotheek Muntpunt en B-bis vervolgens de inrichting", licht Sven Grooten toe.

B-architecten ontving voor het masterplan van het Turnova-stadsproject in Turnhout in 2019 de International Planning award Gilbert Van Schoonbeke en voor de Turnovatoren in 2018 een FEBE Elements Award 'Precast in Buildings'. In Tienen creëerde het de Anemonenwijk met 92 appartementen en vijftig grondgebonden sociale woningen in een publiek park. In 2019 won het de ARC19 Architecture Award met het biopassieve kantoor- en vergadercentrum Mundo-a in Borgerhout. In 2013 en 2014 werd het genomineerd voor de Vlaamse Monumentenprijs en de Staalbouwwedstrijd met De Grote Post in Oostende, een beschermd postcentrum herbestemd tot een kunst- en cultuurcentrum met twee voorstellingsruimtes. "Het ModeMuseum in Antwerpen en

duurzame hoofdzetel van Aquafin in Aartselaar en aan zeer duurzame fuif-, feest- en concertzalen. Depart in Kortrijk werd reeds opgeleverd in 2017, de fuifzaal in Knokke is nog onder constructie. Met de Kortrijkse zaal werden we in 2020 genomineerd voor de Brick Awards", deelt de algemeen coördinator mee.

Het kantoor kreeg twee Awards van de Belgische architectuur, werd in 2016 laureaat van het Brussels voorbeeldgebouw (Be-Exemplary) voor Centr'Al in Vorst en won in 2017 de Onroerendergoedprijs met het cohousingproject Boterberg in Kalmthout. In 2018 werd het laureaat van de Onroerendergoedprijs en won het de Staalbouwprijs Utiliteitsbouw voor Het Moment in Averbode en in 2019 ontving het de Jo Crepain Award als meest innovatieve architectenbureau. Het werd opnieuw geselecteerd voor een BWMSTR Label met een participatief buurtproject waarbij het mee wil onderzoeken hoe water mensen kan samenbrengen in de publieke stedelijke ruimte. "We werken vaak samen met andere architecten en in coronatijd werken onze teams thuis individueel samen. We deden ook steeds vele renovaties vanuit ons streven naar duurzaamheid. Een architect moet het lef hebben om zo weinig mogelijk te doen door te aanvaarden wat er staat en het te herbestemmen. We kijken eerst of we een gebouw een tweede of derde leven kunnen geven; denk maar aan Muntpunt, het Scoutshuis Vlaanderen en onze Antwerpse vestiging die ooit een diamantslijperij was", benadrukt hij.

Luifel

Op het vlak van scholenbouw verving B-architecten o.m. de containerklasjes van GO! basisschool De

Weg-Wijzer in Evere door een nieuwbouw. "De school heeft geen binnengangen, zodat we veel oppervlakte wonnen en dat budget konden besteden aan afwerking en duurzame materialen. De gang aan de buitenkant fungeert tegelijk als een luifel waaronder kinderen kunnen spelen. Alle

"We zijn niet geïnteresseerd in een eigen stijl. Onze methode is onze signatuur", verklaart Sven Grooten. © Ilse Liekens

houten binnenwanden in de nieuwe structuren zijn niet-dragend, zodat de gebruikers ze vrij kunnen indelen. Het heel lange gebouw huisvest vooraan een eetruimte en een polyvalente ruimte voor de kleuters en in de bredere kop de administratie. Het volume vormt een patroon van naast elkaar geschakelde klassen", informeert Sven Grooten.

Kaboog, een lagere en secundaire (technische en beroeps)school voor kinderen met een beperking, bouwt in Middelkerke een nieuw complex dat B-architecten i.s.m. a1 planning architecten ontwierp. De klassen bevinden zich op het gelijkvloers en de eerste en tweede verdieping van het hoofdvolume. Daarachter ligt een zijvleugel met ateliers voor metselen, houtbewerking en serres waar planten en groenten worden gekweekt. Het transformeerde ook het voormalige internaatgebouw van het Medisch-Pedagogisch Instituut De Heemschool in Neder-Over-Heembeek in een goed geïsoleerd en van een nieuwe huid voorzien schoolgebouw waarbij de oude slaapzalen werden omgevormd in klaslokalen. Het nieuwe internaat bevindt zich volledig op de begane grond. Zes woonkamers in het midden, één per leeftijdsgroep van tien kinderen, kijken uit op vier patio's. De slaapkamers liggen aan de zijkanten. Warme en natuurlijke materialen scheppen een gevoel van huiselijkheid.

Een architect moet het lef hebben om zo weinig mogelijk te doen door te aanvaarden wat er staat en het te herbestemmen

het museum van Elsene worden dit jaar opgeleverd en we zijn bezig aan het (passief)stadhuis van Roeselare. We wonnen de wedstrijd voor het nieuwe Brusselse OCMW-gebouw in de Marollen en werken aan de erg

De nieuwe campus voor toegepaste wetenschappen en kunsten van de Erasmus Hogeschool bestaat uit een deel van de oude brouwerij en een transparante nieuwbouw met een glazen gevel. (© Lucid B architecten)

B-architecten werkt met OMGEVING landscape architecture aan GO! talent in Dendermonde, een technische post-secondaire school met opleidingen in de zorg, het bedrijfsleven en de industrie. Het in uitvoering zijnde bouwprogramma omvat de renovatie van een bestaande vleugel (de Aria Building uit 1920) en aan de westkant een compacte nieuwbouw op drie verdiepingen met op het gelijkvloers een grote werkplaats voor carrosserie (met autoliften) en houtbewerking en daarboven een grote sporthal die buiten de schooluren openstaat voor externen en minder zware atelierruimtes. Heel dat volume wordt in polycarbonaat afgewerkt, zodat het oogt als een industriële loods. Een brede trap, dubbelhoge vides doorheen dit gebouw en een overdekte publieke ruimte geven studenten de kans om elkaar te ontmoeten. De algemene circulatiezones bemiddelen als semi-buitenruimtes tussen de binnen- en de buitenomgeving. "In een publiek gebouw, ook een school, zou ruim 1/3 van de oppervlakte circulatieruimte moeten zijn", meent Sven Grooten.

City Dox in Anderlecht i.s.m. VELD is een gemengd project aan de Brusselse Kanaalzone met een tachtigtal appartementen en commerciële ruimtes waarin een secundaire passiefschool is geïntegreerd. "We deelden het perceel gelijkmatig in twee. De speelplaats, de turnzaal en de cafetaria kunnen gebruikt worden door

de buurt. We legden de speelplaats aan de rand zodat ze heel zichtbaar is en de publieke ruimte versterkt. Rond de speelplaats, die zich ook op de tweede en de derde verdieping bevindt, vormen luifels met een gaasstructuur een scherm zodat de buurt ze kan gebruiken zonder de klaslokalen te betreden", vertelt de algemeen coördinator.

HELB (Haute Ecole Libre de Bruxelles Ilya Prigogine) met opleidingen voor filmregisseur, cameraman, cinematografie en fotografie is in de bouwaanvraagfase in het nieuwe mediapark aan de VRT en de RTBf. Er is plaats voor opnamestudio's, projectieruimtes en klassieke klaslokalen. Op het niveau -1 komen grote studioruimtes en opnamestudio's, bovengronds situeren zich alle functies die licht behoeven zoals leslokalen. Op de overdekte polyvalente ruimte op het gelijkvloers ontmoeten studenten elkaar en kunnen presentaties en feesten georganiseerd worden. Het gebouw versmalt naar boven toe. 1/3 is circulatieruimte aan de kant van het mediapark. De ontwerpers voorzagen vele ontmoetingsruimtes en brede gangen.

B-architecten schiep met bevk perović arhitekti uit Ljubljana ook de pas opgeleverde nieuwe campus voor toegepaste wetenschappen en kunsten van de Erasmus Hogeschool in de Brusselse Dansaertwijk, die meer dan duizend

studenten en veertig vakklassen huisvest op een voormalige brouwerijsite. "Het overblijvende deel van de brouwerij lieten we staan en daarnaast trokken we een transparante nieuwbouw met een glazen gevel op. In het oude brouwerijgebouw zit op het gelijkvloers het studentenrestaurant, op de verdiepingen bevinden zich een aantal leslokalen en boven huist de administratie. In de nieuwbouw situeren zich twee ondergrondse en akoestisch optimale auditoria in hout en met lambrijsingen voor 300 en 250 studenten, waarvoor we 17 m onder de grond doken; de andere klaslokalen kunnen bovengronds licht vangen. Daardoor konden we de maximale bouwvolumes en -hoogtes respecteren in harmonie met de omgeving. Het grijze volume dient voor de verticale circulatie (liften en brede trappen met mini-ontmoetingsruimtes) en verbindt de niveaus van het oude en het nieuwe gebouw. In de brede sokkel zitten een aantal ateliers (voor vrije expressie, schilderen, muziek, haarkappen). Een 4 m brede trap leidt beneden naar de auditoria. Trappen van 2,5 m verbinden de andere niveaus, met afgesloten vergaderruimtes in het grijze volume. Alle gangen zijn breed en ingericht met tussenruimtes waar studenten en docenten kunnen studeren, lessen voorbereiden en praten. Het verzonken overdekte recreatieterrein op de begane grond, waaraan de meeste publieke ruimtes grenzen, is verbonden met het plein voor het gebouw. Het

onthaal ligt 1,5 m lager dan het straatniveau om hoogte te winnen; de bibliotheek, het studielandschap en de cafetaria liggen op het gelijkvloers”, duidt Sven Grooten.

In 2014 werd de vrije basisschool Zonnekind in het hartje van Kalmthout in een heel groene omgeving als één van de eerste passiefscholen in Vlaanderen voltooid. “We hebben vooral een nieuwe kleuterschool helemaal in het noorden van de site gemaakt op de plaats van de barakken voor de kleuters en raakten niet aan de basisschool. Hierbij zochten we naar een goede bezonning en een zo groot mogelijke speelruimte voor de kinderen. We maakten een school zonder gangen met een gelijkvloers en een eerste verdieping en met een grote luifel die dient als zonnewering en beschermt tegen oververhitting en regen. Op het gelijkvloers gaat iedereen rechtstreeks binnen en buiten. Er bevinden zich drie kleuterklassen en een instapklasje vooraan zodat de kleinsten nooit de trap moeten nemen behalve om te eten of te sporten. Eén grote trap leidt naar de eerste verdieping met een polyvalente ruimte en een eetruimte. Daar huist ook het eerste leerjaar. Vanuit de klassen heb je altijd zicht op een groene boom en op de speelplaats”, signaleert de algemeen coördinator.

In het project werd veel hout, glas en linoleum (voor de binnenruimtes) verwerkt. In een passiefgebouw is compactheid essentieel om zo weinig mogelijk materiaal te gebruiken en zo weinig mogelijk verliesoppervlakte te hebben. Het tweede principe is isolatie (van de buitenschil). “We zorgden voor een heel dikke laag rond het gebouw om dat compacte volume te isoleren. Het derde principe is maximale zonneprijs: we garandeerden zoveel mogelijk daglichttoetreding in combinatie met de zonnewering, het vierde principe. De luifel biedt in de zomer schaduw zodat de glasoppervlaktes niet verhitten; in de winter, als de zon lager staat, kunnen de zonnestrallen wél door het glas. Essentieel voor passiefbouw is ook mechanische ventilatie. We maken het volume tevens volledig luchtdicht en rekenen op thermische massa: we realiseerden het vloer- en dakpakket in beton zodat het gebouw niet te snel opwarmt of afkoelt (inertie)”, legt Sven Grooten uit.

Er is een gemeenschappelijk toegangssas voorzien en een halletje links en rechts van een klaslokaal waar leerlingen hun jassen, mutsen en boekentassen kunnen achterlaten. Tussen twee klassen is er altijd gedeeld sanitair. Het instapklasje heeft een afzonderlijke buitenruimte. De

kleuters spelen met de leerlingen van het eerste leerjaar op de grote speelplaats. De koude noordzijde is zo gesloten mogelijk gehouden met alleen één verticaal raam per klas en twee horizontale raampjes om naar de boom te kijken. Aan die kant bevinden zich ook de schachten en de technische kasten. De zuidzijde, de kant van de speelplaats en de luifel, is maximaal beglaasd om contact te maken met de speelplaats. De draagstructuur is in beton en de ganse buitengevel is bekleed met shingles die mooi vergrijzen. De klassen zijn met elkaar verbonden zodat de tussendeuren kunnen opengezet worden om klasoverschrijdend te werken.

DCA uit Beerse fungeerde als hoofdaannemer van dit kleine project met vijf klassen en een overdekte speelplaats op een terrein van 750 m². De constante temperatuur, doorzonklassen en de aanvoer van gekoelde verse lucht en voorverwarmde lucht via een grondbuis scheppen een aangenaam zomer- en wintercomfort. De energievraag voor de verwarming bedraagt 13,34 kWh/m²/jaar en voor de koeling 2,01 kWh/m²/jaar, de luchtdichtheid (n50-waarde) 0,5 en de compactheidsgraad 1,93. Het gebouw heeft een E49-peil en een K18-peil. De school was in 2014 klaar.

Het bouwprogramma voor GO! talent in Dendermonde omvat de renovatie van een bestaande vleugel en een compacte nieuwbouw op drie verdiepingen in polycarbonaat. (© Claar)

